

insights

An aerial photograph of a residential development. The houses are built with reddish-brown bricks and have dark grey or black roofs. Many of the roofs feature skylights. The houses are arranged in a grid-like pattern with narrow streets and small courtyards. Some courtyards have wooden fences and small green spaces. In the background, there are more houses and some construction equipment, suggesting a new or recently completed development. The overall scene is a mix of urban density and greenery.

Jorritsma Bouw

Bouwen met passie, visie en het hart op de juiste plek

Friesland zet in op waterrobuust bouwen

Tijdelijke woningen zijn een positieve ontwikkeling

Uw betrouwbare partner in de bouw

De dynamische bouwwereld vindt in IJzerhandel Raadsma al 180 jaar een perfecte partner. Raadsma levert een breed assortiment aan ijzerwaren, gereedschappen, hang- en sluitwerk, machines en werkkleding – met meer dan 21.000 artikelen direct uit voorraad leverbaar. Dankzij doordachte logistiek en een eigen bezorgservice worden bestellingen doorgaans binnen 24 uur geleverd in Noord-Nederland.

RAADSMA

DEURBESLAG . HANG- EN SLUITWERK . DEUREN . IJZERWAREN EN BEVESTIGINGEN
CHEMISCHE PRODUCTEN . GEREEDSCHAPPEN . LAND- EN TUINBOUW
MACHINES EN ACCESSOIRES . WERKKLEDING . PERSOONLIJKE VEILIGHEID

IJZERSTERK

Inleiding

De bouwbranche is volop in beweging. Met een wooncrisis in Nederland en een klimaatcrisis in de wereld zijn er voor aannemers en bouwbedrijven vele uitdagingen. En dan vragen onderwerpen als snel veranderende techniek en ingewikkelde regelgeving ook nog om aandacht. De bouwwereld werkt hard om alle ballen in de lucht te houden. Zodat iedereen in Nederland gezond, veilig en betaalbaar kan wonen.

In deze editie van Insights komen de rol en de verantwoordelijkheden van bouwbedrijven grondig aan bod. We doen dat door een van hen uitgebreid aan het woord te laten: Jorritsma Bouw uit Bolsward is een van de grotere spelers in de Noord-Nederlandse bouwbranche. Zij vertellen over diverse thema's, van innovatief ondernemen met het hart op de juiste plek en slim bouwen met prefab tot de rol van veiligheid op een bouwplaats en daaromheen. Verder belichten we diverse maatschappelijke thema's, zoals klimaatadaptief bouwen, regelgeving omtrent tijdelijke woningen, trends in prefab bouwen, de vermindering van de regeldruk omtrent woningbouw, en de onderbelichte rol van cybersecurity in de bouw.

Al deze ontwikkelingen zijn aanleiding voor het redactieteam van Insights om de branche uitgebreid te belichten. Het resultaat leest u nu. Een informatieve uitgave, die inzicht geeft in een snel veranderende markt.

insights

Insights is een uitgave van
Goo Media BV
T 071 70 70 161
E redactie@goomedia.nl
I www.goomedia.nl

Coördinatie
Peter Molenaar

Realisatie
Paula Meijer

Deze uitgave kwam tot stand dankzij de medewerking van:

Jorritsma Bouw
T 0515 57 82 00
I www.jorritsmabouw.nl

Buig Centrale Steenbergem • Damstra Installatiegroep • Friesland Lease • H. van Dieren • HulstFlier • IJzerhandel J.M. Raadsma Dokkum • Jalving Dakdekkersbedrijf • Kampstaal • Leeuwarder Beton Centrale • Lolkema • Man&Mach • Manning Dakbedekking/Rudde dakbedekking • Multiselect • NIVO Groep • Novoferm • Plaveka Projectafbouw • Postma - Groen • Pranger-Rosier Installaties • Rogé Metselwerken • Sandstra RVS • Service Kunststof Kozijnen • Spaansen Casco Bouwsystemen • Staalbouw Nagelhout Bakhuisen • Technisch Expert Jansen • Tegen Timmerfabriek • Unipé Afbouw • Van der Sluis Technische Bedrijven • Verenigde Bouwproducten Industrie • WMR Rinsumageest

Productie
Ellen van Vliet

Vormgeving
Rachelle de Boer

Redactie
Freddy Radstaak

© Goo Media BV 2025
Niets in deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.
Hoewel bij de samenstelling van deze uitgave de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht kunnen uitgever en auteurs geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de gevolgen van eventuele onjuistheden of onvolledigheden.

ISSN:1570-9876

Deze uitgave is CO2 neutraal geproduceerd

Inhoud

4

Bouwen met passie, visie en het hart op de juiste plek

9

Multiselect: samen werken aan succes

10

Al die regels! Kan dat niet wat minder?

12

Friesland zet in op waterrobuust bouwen

15

Duurzaam kozijnonderhoud met SKK Kozijnwacht

16

Impact maken door vernieuwend te bouwen

20

Welkom in het geautomatiseerde huis

24

Tijdelijke woningen zijn een positieve ontwikkeling

26

Friesland Lease: we dagen elkaar al 30 jaar uit

27

Novoform: wij leveren laad- en lossystemen perfect op maat

27

HulstFlier: wij zijn geen standaard installatiebedrijf

28

Kun je een huis bouwen onder een ton?

30

BAAS over eigen veiligheid

35

Bouwsector slecht gewapend tegen digitale dreigingen

Bouwen met passie, visie en het hart op de juiste plek

145 jaar geleden opgericht en vandaag de dag nog altijd een bloeiend familiebedrijf: Jorritsma Bouw uit Bolsward is in de regionale én landelijke bouwwereld een gevestigde naam. Het bedrijf investeert in circulaire bouwmethoden, energieneutrale projecten, biobased bouwen en veiligheid met het programma BAAS. Samen met algemeen directeur Wybe Iedema belichten we de huidige stand van zaken en werpen een inspirerende blik op de toekomst van Jorritsma Bouw. Een toekomst waarin slim bouwen, samenwerken en innoveren centraal staan.

Eerst een kleine nuance: het woord 'familiebedrijf' klopt eigenlijk niet helemaal meer. In januari 2023 is het bedrijf, na vijf generaties Jorritsma, via een management buy-out in handen van tien medewerkers gekomen.

Wybe Iedema is de algemeen directeur in een weliswaar

professioneel en zakelijk, maar zeker ook gemoedelijk bedrijf. "Het voelt nog altijd als een grote familie. In die zin kunnen we het wat mij betreft zeker nog over een familiebedrijf hebben." De laatste Jorritsma, Hans, heeft het bedrijf niet zomaar achtergelaten. De nieuwe groep eigenaars is geschoold en voorbereid op de nieuwe taken.

Maatschappelijke impact

Jorritsma neemt een bijzondere plek in in de Nederlandse bouwwereld. Niet in de laatste plaats vanwege de positieve

Wybe Iedema

maatschappelijke impact die het bedrijf wil maken op met name Noord-Nederland. Iedema: "We zijn bijvoorbeeld hard bezig met biobased bouwen en hebben daarvoor onze rol opgepakt in de Fryske Vezelhennepketen die Circulair Friesland is gestart." Binnen deze regionale keten kiezen partijen de komende jaren voor Friese hennepisolatie. Dat betekent de toepassing van lokaal geproduceerde vezelhennepisolatie in ten minste 1000 bouwen en renovatieprojecten in Friesland. Het is de start van de eerste complete regionale keten

voor biobased bouwen in Nederland. "Dit initiatief brengt boeren, bouwbedrijven en woningcorporaties samen en jaagt de overgang naar een circulaire economie aan." De Fryske Vezelhennepketen heeft nog wel wat opstart nodig. Maar de aannemer neemt daarin graag het voortouw. In eerste instantie is isolatie met vezelhennep namelijk te duur. "Dat zijn kosten die wij voor onze rekening nemen. Dat is nodig om de keten op gang te krijgen. We willen een regionale kennispartner op het gebied van duurzaamheid zijn, daar komen verantwoordelijkheden bij kijken die we graag nemen."

Intrinsieke motivatie voor duurzaamheid
Duurzaamheid is een belangrijk thema bij Jorritsma Bouw. Natuurlijk heeft de

klant daar zeggenschap in, maar vanuit het bedrijf zelf steekt de aannemer het liefst elke keer zo duurzaam mogelijk in. "We kijken bij elk project hoe we dat op zijn best kunnen doen." Iedema is van mening dat je als persoon en als bedrijf je steentje moet bijdragen aan een betere wereld. Als voorbeeld noemt hij het gebruik van grondstoffen en materialen. Jorritsma meet nauwkeurig het gebruik van grondstoffen en hoe daarmee wordt omgegaan. Niet alleen in de bouw, maar ook na afloop, als het verpakkingsmateriaal weg gaat, en zelfs als er iets wordt gesloopt. Daaruit blijkt een steeds lager grondstoffengebruik. "Die inzet komt vanuit een intrinsieke motivatie. We willen graag praktisch ons best doen voor de aarde en de mens." Overigens zijn Iedema en zijn collega's daar niet naïef in: om hun bijdrage te kunnen leveren, moeten ze natuurlijk wél blijven bestaan. "Maar wat we kunnen investeren, doen we graag. Die maatschappelijke betrokkenheid stond al in de kernwaarden toen de Jorritsma's nog aan het roer stonden en die zetten wij met veel plezier voort."

"We willen een regionale kennispartner op het gebied van duurzaamheid zijn, daar komen verantwoordelijkheden bij kijken die we graag nemen"

“Elke medewerker die meedoet aan het programma weet na afloop goed waar zijn mogelijke toekomst ligt”

Goed werkgeverschap

Daar blijft het niet bij, want verantwoordelijkheid neemt Iedema ook op het gebied van goed werkgeverschap. Kijk bijvoorbeeld naar het programma ‘Jong Jorritsma’, waarin tweejaarlijks tien medewerkers tussen de 25 en 35 jaar een gedegen opleiding krijgen op het gebied van bedrijfskunde, communicatie en leiderschap. Met Jong Jorritsma leren de medewerkers echt iets over zichzelf, zegt Iedema. “Elke medewerker die meedoet aan het programma weet na afloop goed waar zijn mogelijke toekomst ligt. We proberen goed opgeleide jongeren voor te bereiden op uiteenlopende banen in de

bouw, en dan het liefst in Noord-Nederland.” Vakmensen leidt Jorritsma Bouw samen op met Toekomstbouwers Friesland. Dat is al veertig jaar een belangrijke schakel tussen de bouwbedrijven, bouwopleidingen en de bouwers van de toekomst. “Toekomstbouwers werkt intensief samen met bedrijven in de sector en geeft gratis extra ondersteuning. Zo kunnen onze medewerkers met recht bouwen aan hun toekomst.”

Sterk in innovatie

De toekomst van de bouwwereld zit vol met onzekerheden. Wat gebeurt er met zaken als stikstof, energie en net-

congestie, duurzaam bouwen, enzovoort? Iedema: “Er wordt veel van de bouw gevraagd. Maar in plaats van dat als bedreigingen te zien, zien wij het liever als een mooie kans en een uitdaging.” Daarmee bedoelt hij onder meer de uitdaging om zo innovatief mogelijk te zijn. Daarvoor heeft Jorritsma Bouw onlangs het eigen Innovatielab opgericht. “In dat lab proberen we zelf oplossingen te ontwikkelen die de bouw de komende jaren vooruithelpen. Denk bijvoorbeeld aan de elektrische bouwplaats.”

Op zo’n bouwplaats wordt alles zo veel mogelijk met elektriciteit aangedreven. Niet alleen klein gereedschap, maar ook grote apparaten. Daardoor zijn er minder (of zelfs geen) dure en vervuilende aggregaten meer nodig. “Dat is geen toekomstmuziek, de elektrische bouwplaats is op dit moment echt aan de orde. Natuurlijk lukt helemaal elektrisch nog niet: een grote kraan kan daar misschien een minuutje op draaien en dat zet geen zoden aan de dijk. Maar bij kleinere woningbouwprojecten is het zeker al mogelijk.” Iedema is groot voorstander van dergelijke innovaties en het Innovatielab. We moeten vooruit, zegt hij. “Het is soms moeilijk om zaken in beweging te krijgen, maar het is noodzakelijk. En als het lukt is het ook heel mooi om met zijn allen iets voor elkaar te krijgen.”

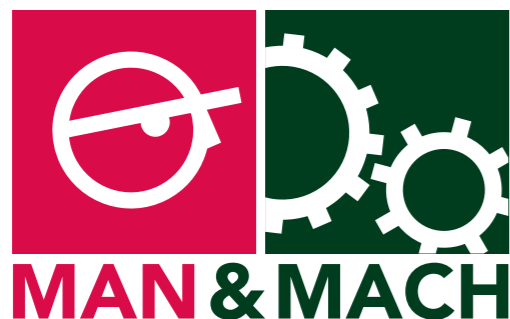
Jorritsma in het kort

De historie van het bedrijf gaat terug tot 1880, toen Johannes Jorritsma zijn bouwbedrijf oprichtte in een grachtenpand in Bolsward. Hij was een man die zijn vak verstond, een man die ‘de bouw meester’ was. Met zijn vakmanschap legde hij de basis voor het huidige Jorritsma Bouw. Met 250 werknemers en meer dan 165 miljoen euro omzet per jaar behoort het bedrijf tot de grootste bouwers van Noord-Nederland. Naast het hoofdkantoor in Bolsward is er ook een vestiging in Groningen. De projecten lopen flink uiteen. Van grote industriële fabrieken tot het onderhoud van badkamers. Daarnaast verzorgt Jorritsma Bouw industriële bouw, utiliteitsbouw, woningnieuwbouw en verduurzaming, en bieden ze ook onderhoud en beheer aan voor zowel nieuwe als bestaande gebouwen. Bij al deze projecten is de aannemer – naar eigen zeggen “net als destijds Johannes Jorritsma” – de bouw meester en werken zij met elkaar aan een mooi eindresultaat. Sleutelwoorden zijn vertrouwen, openheid en transparante communicatie. Voor klanten betekent dat een soepel verlopend bouwproces en oplevering van een kwaliteitsproduct dat voor 100% aan alle wensen voldoet.

VACATURE ONBEPAAALDE TIJD

Toeziethouder Tevreden Samenwerkingen

Het Bouwen aan zich is niet alleen wat Jorritsma reeds jaren goed doet, maar het gezamenlijk Bouwen met de juiste partners is hun Expertise.

[WWW.ASBEST
SPECIALIST.NL](http://WWW.ASBESTSPECIALIST.NL)

Multiselect Bouw en Infra

Samen werken aan succes

Multiselect is al jarenlang een vertrouwde partner van Jorritsma Bouw en is preferred supplier voor het vinden van nieuwe collega's. Consultant Quinten Zondervan is het vaste aanspreekpunt. "Het voelt alsof we echt onderdeel zijn van Jorritsma," zegt hij. "We weten wat er speelt, wat er nodig is en hoe we kunnen bijdragen om teams sterker te maken."

Jorritsma Bouw is een gevestigde naam in Noord-Nederland, met ruim 140 jaar ervaring en een vooruitstrevende manier van samenwerken. "Wat ons bindt, is dat we allebei oog hebben voor de lange termijn," vertelt Quinten. "Het gaat niet alleen om wat iemand kan, maar ook om wie iemand is. Past de persoon bij het team, bij het project, bij de manier van werken? Daar kijken we samen goed naar."

Omdat Multiselect de mensen én projecten van Jorritsma goed kent, kunnen ze snel schakelen en zorgvuldig selecteren. "We denken al vanaf het begin mee," legt Quinten uit. "Of het nu gaat om een werkvoorbereider, projectmanager of calculator: we zoeken iemand die niet alleen de juiste vaardigheden heeft, maar zich ook thuis zal voelen."

Veel nieuwe medewerkers starten via een deta-vastconstructie. Ze beginnen bij Multiselect en stromen na verloop van tijd door naar een vaste plek binnen Jorritsma. In die periode gelden gewoon dezelfde arbeidsvoorwaarden als voor hun collega's – één team, één aanpak.

Dat Jorritsma kiest voor een vaste partner in werving, zegt veel. Het zorgt voor continuïteit, betere afstemming en meer

kwaliteit in het proces. "We begrijpen de cultuur, weten wat werkt en waar de prioriteiten liggen," aldus Quinten. "Dat maakt het verschil."

Multiselect viert 25-jarig jubileum

Multiselect viert dit jaar haar 25-jarig bestaan. "We zijn in het jaar 2000 opgericht en in die 25 jaren uitgegroeid tot een begrip in bouw en infra," zegt Quinten. "Dat heeft natuurlijk te maken met ervaring, maar vooral met hoe we met mensen omgaan. Onze consultants zijn onze vaste waarden. Sommigen zijn er al vanaf het begin bij. We staan altijd klaar, kennen de sector door en door."

Samen met Jorritsma zorgt Multiselect dat medewerkers een plek vinden waar ze zich prettig voelen én hun loopbaan kunnen opbouwen.

[Meer weten over werken bij Jorritsma via Multiselect?](#)

Neem contact op met Quinten Zondervan:
06-53 30 42 07 of qz@multiselect.nl
Of neem een kijkje op de site: multiselect.nl

Al die regels! Kan dat niet wat minder?

Demissionair minister Mona Keijzer van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) heeft de onafhankelijke adviesgroep STOER in het leven geroepen: Schrappen Tegenstrijdige en Overbodige Eisen en Regelgeving. De adviesgroep doet concrete voorstellen over wet- en regelgeving, over beleid om woningbouw te versnellen, kosten te verlagen en meer woningen te realiseren. Onlangs presenteerde de adviesgroep haar rapport 'Sneller, meer, goedkoper'. Wij gingen in gesprek met de voorzitter van de adviesgroep STOER, Friso de Zeeuw.

Regeldruk. Door velen met afschuw benoemd, maar door slechts weinigen ook echt aangepakt. Want, zegt De Zeeuw, vaak blijft het erbij. "Mensen zeggen: we zouden de regeldruk moeten terugdringen. Maar dan volgt er geen actie." De adviesgroep STOER denkt met concrete adviezen daar verandering in te brengen. En dat is niet denkbeeldig, want als alle adviezen van STOER worden opgevolgd kan een woning duizenden euro's goedkoper en

tot de helft sneller worden gebouwd, zegt De Zeeuw. Substantiële verbeteringen, dus.

Drama van goede bedoelingen. De regels rondom het bouwen van woningen zijn er niet voor niets.

"We verleggen steeds de grens een stukje richting de woningbouw"

En zoals De Zeeuw aangeeft, zijn er voor elke regel ambassadeurs en een fanclub. "Elke regel heeft zijn achtergrond. Een incident, een kleine ramp, een mooie verduurzaming en een nog gezonder woonmilieu. Op zich allemaal heel begrijpelijk." Maar tezamen vormen ze volgens De Zeeuw een 'drama van goede bedoelingen'. "En als het nou om drie regels ging, maar dat is niet zo." Het is een woud aan technische milieuvorschriften, bouwregels, stikstofmaatregelen, parkeernormen, bezwaar- en beroepsprocedures, enzovoort. STOER heeft gekeken naar alle aspecten van de bouw van woningen, van het eerste initiatief, planvorming, bezwaren, bouw tot oplevering. En dan blijkt uit het onderzoek dat het met name in het voortraject beter kan, zegt De Zeeuw. "Waar grote plannen vaak een aanloop van wel zeven jaar hebben, kan dat nu teruggebracht worden naar zo'n drieënhalf jaar."

'Stapelen' van regels tegengaan. In sommige gevallen is er bijvoorbeeld onduidelijkheid omdat regels per provincie of per gemeente verschillen. "Zoiets kun je oplossen door landelijk een uniforme regel op te stellen, waardoor iedereen precies weet waar die aan toe

is, in welke plaats hij ook wil bouwen. Daar moet je wel selectief in zijn, want je wilt ook ruimte houden voor maatwerk op de locatie en de gemeentelijke democratische besluitvorming." Een andere constatering van de adviesgroep is het zogenoemde 'stapelen' van regels, eisen, normen en ambities. Een afzonderlijke regeling betekent op zichzelf doorgaans geen imposante

Besparing in geld, besparing in tijd. Met de vereenvoudiging van de regels is veel tijd en geld gemoeid. Dat zit dus met name in de voorfase en in 'de staart', de fase van bezwaar en beroep, zegt De Zeeuw. "De behandeling van bezwaren kan volgens ons bijvoorbeeld veel sneller. Als je bij de aanvraag van een bouwvergunning de Rechtbank uit het proces haalt en rechtstreeks naar de Raad van State gaat. Dat scheelt enorm veel tijd." Dat kan op positieve reacties rekenen vanuit verschillende hoeken. Al zijn er uiteraard ook negatieve geluiden van belanghebbenden bij bepaalde regels die op de nominatie staan om te verdwijnen. De Zeeuw: "We geven concreet en gericht advies om regels af te schaffen, te wijzigen of te stroomlijnen. Dat niet iedereen daar blij mee is, had ik wel verwacht. En dat is ook prima. Als het rapport honderd procent juichend zou zijn ontvangen hadden we het niet goed gedaan, denk ik."

remmende factor. Maar de voortdurende stapeling en verfijning van al die voorschriften, normen en regelingen werken in hun totaliteit wel aanzienlijk vertragend, kostenverhogend en blokkerend, concludeert De Zeeuw.

Meer woningbouw mogelijk maken. Al die regels zorgen dat de broodnodige woningbouw stagneert en zelfs dat hele bouwlocaties verloren gaan. Daarom ziet De Zeeuw het werk van de adviesgroep als noodzakelijk. "We stellen onwerkbare regels aan de kaak. We hebben elke regel bekeken en telkens het belang van die regel afgewogen tegen het belang van de woningbouw." Daardoor is het mogelijk om veel regels te schrappen of aan te passen. Daarmee gaat niet opeens alles van een leien dakje, maar er wordt meer mogelijk. "We verleggen steeds de grens een stukje richting de woningbouw." Op deze manier wordt industrieel bouwen bijvoorbeeld een stuk gemakkelijker, omdat er nu eenduidige bouwtechnische eisen zijn die nu voor elke gemeente identiek zijn. De gemeente mag er niet nog wat extra duurzaamheidseisen aan toevoegen. "Als daar strikt de hand aan wordt gehouden, schatten wij in dat een woning op termijn gemiddeld 20.000 euro goed-

koper kan worden." Daarnaast komt STOER met een serie voorstellen om de bouwtechnische voorschriften zelf te aan te passen. Dat levert gemiddeld zo'n 10.000 euro per woning op. "Het zijn macrogetallen, het geldt niet voor elke woning en is ook morgen nog niet bereikt. Maar minister Keijzer heeft aangekondigd dat ze deze voorstellen wil overnemen. Dat is een turbo-tempo."

'Sneller, meer, goedkoper'

De definitieve versie van het eindrapport van de adviesgroep STOER, 'Sneller, meer, goedkoper', is op 10 juli 2025 aan minister Mona Keijzer aangeboden. Een reactie van het kabinet wordt verwacht na het zomerreces. Een eerste serie aanbevelingen op haar eigen beleidsterrein heeft Keijzer al overgenomen. Dat het kabinet demissionair is, is niet van invloed op het proces, aangezien dit onderwerp niet controversieel is verklaard. De adviesgroep heeft voor haar rapport een 'vraaggerichte benadering' gehanteerd. Verreweg de meeste voorstellen en adviezen gaan over regels en knelpunten die mensen in de branche voor aanvang hebben aangedragen. Het rapport telt in totaal zo'n 150 voorstellen en adviezen op zeer uiteenlopende gebieden. Onder meer de technische kwaliteit van woningen, de landelijke normering van de omgevingskwaliteit, water en bodem en stikstof. Maar ook lokale planvorming en omgevingsbeleid, grondbeleid, betaalbaarheidseisen en regels voor bezwaar en (hoger) beroep. Het eindrapport is te downloaden op www.volkshuisvestingnederland.nl.

'Doe dat hoog en droog':

Friesland zet in op waterrobuust bouwen

Wateroverlast en extreme hitte worden steeds vaker realiteit in Nederland. Friesland pakt deze uitdaging aan met concrete maatregelen voor klimaatadaptief bouwen. Gedeputeerde Friso Douwstra legt uit hoe de provincie nieuwe bouwprojecten weerbaar maakt tegen de grillen van het veranderende klimaat.

"Bij nieuwe bebouwing is het advies: doe dat hoog en droog," stelt gedeputeerde Friso Douwstra van Friesland. Deze simpele maar krachtige boodschap vormt de kern van het Friese beleid voor klimaatadaptief bouwen. De provincie heeft wateroverlast en hitte geïdentificeerd als de grootste klimaatrisico's voor de gebouwde omgeving. Het advies 'hoog en droog' is niet zomaar een slogan, maar een weloverwogen strategie die is opgenomen in het Regionaal Waterprogramma Fryslân. De gevolgen van klimaatverandering zijn ook in Friesland al merkbaar: heftigere regenbuien zorgen voor wateroverlast, terwijl hittestgolven steeds vaker voorkomen. Door nu in te grijpen bij nieuwe bouwprojecten, wil

de provincie toekomstige schade en overlast voorkomen. Van nationaal naar regionaal De provincie vertaalt nationale klimaatadaptatiestrategieën naar praktisch regionaal beleid door waterrobuust bouwen te verankeren in de Omgevingsverordening. "In het Regionaal Waterprogramma is één van de onderdelen het waterrobuust bouwen," legt Douwstra uit. Deze aanpak wordt mogelijk verder uitgebreid in het Frysk Wenplan, het provinciale volkshuisvestingsprogramma, waar klimaatadaptatie vanuit het woonperspectief extra aandacht kan krijgen. De provincie zorgt zo voor een doordachte koppeling tussen nationale ambities en lokale

uitvoering. Door deze systematische aanpak kunnen gemeenten niet alleen plannen toetsen op waterveiligheid, maar krijgen ze ook concrete handvatten om klimaatrisico's effectief aan te pakken in hun omgevingsplannen. Van drempels tot datacentra Gemeenten krijgen duidelijke richtlijnen mee voor nieuwe bouwplannen. "Gemeenten dienen te motiveren hoe in de voorliggende plannen wordt omgegaan met risico's op wateroverlast," aldus de gedeputeerde. De regels kunnen worden gedifferentieerd naar verschillende typen bebouwing; een loods heeft immers andere eisen dan woningen. Het waterrobuust bouwen geldt niet alleen voor woningbouw, maar ook

Friso Douwstra

voor bedrijfspanden, agrarische stallen en cruciale infrastructuur zoals gebiedsontsluitingswegen en datacentra. Praktisch betekent dit bijvoorbeeld dat gemeenten in hun omgevingsplan concrete regels opnemen voor drempelhoogten ten opzichte van NAP. Deze maatwerkbenadering zorgt ervoor dat elk type gebouw passende bescherming krijgt tegen wateroverlast, zonder onnodige kosten of beperkingen.

Boven de boezem bouwen Friesland kent al verschillende succesvolle voorbeeldprojecten van klimaatadaptief bouwen. "Elk project waarbij 'boven de boezem' wordt gebouwd is in principe een goed voorbeeld," benadrukt Douwstra. Hij noemt projecten zoals Middelsee, Zuidlanden en Biltsaerd bij Leeuwarden, de wijk Harixmalân in Sneek en Broek-Zuid bij Joure. Deze wijken zijn gebouwd met het oog op het boezempeil van 52 centimeter onder NAP, waarbij rekening wordt gehouden met extreme situaties waarin het waterpeil kan stijgen tot NAP-niveau. "Dan wil men ook graag droge voeten houden," aldus de gedeputeerde. Deze voorbeeldprojecten tonen aan dat klimaatadaptief bouwen niet alleen technisch haalbaar is, maar ook leefbare wijken oplevert die bestand zijn tegen toekomstige wateruitdagingen.

Uitdagingen De implementatie van klimaatadaptief bouwen kent ook praktische obstakels. "De beschikbaarheid van ophooggrond en ophoogzand kan een uitdaging zijn binnen de exploitatie van een project," erkent de gedeputeerde. Dit probleem speelt vooral bij kleinere dorpsuitbreidingen in veenweidegebieden, waar de kosten voor ophogen relatief zwaar wegen. Bij grootschalige ontwikkelingen is dit minder problematisch, maar voor kleinere gemeenschappen vormt het een reële belemmering. De kosten voor ophoogmateriaal kunnen aanzienlijk zijn, vooral in tijden van schaarste op de grondstoffenmarkt. Dit vraagt om creatieve oplossingen en mogelijk financiële ondersteuning om ook kleinere projecten klimaatbestendig te kunnen realiseren.

Meedelen met het water Voor de toekomst ziet Douwstra kansen in innovatieve bouwconcepten. "Een project dat kan 'meebewegen op

water' met respect voor de omgeving zou vooral in de veenweidegebieden een mogelijke oplossing kunnen zijn," stelt hij. Hoewel dergelijke drijvende of waterbestendige projecten nog niet gerealiseerd zijn in Friesland, verwacht de provincie dat er de komende jaren meer innovatieve bouwconcepten zullen ontstaan. "Meer innovatieve bouwconcepten, maar daar ligt ook een rol voor gemeenten en ontwikkelaars," aldus Douwstra. Deze experimenten met waterbouw kunnen niet alleen praktische oplossingen bieden voor moeilijke locaties, maar ook inspiratie geven voor klimaatadaptief bouwen in andere Nederlandse provincies met vergelijkbare uitdagingen.

Samenwerking en stimulering De provincie werkt nauw samen met gemeenten, die op hun beurt de directe lijn hebben met ontwikkelaars en woningcorporaties. "Wanneer gemeenten signalen doorgeven, kunnen wij als provincie daar weer op reageren als dat binnen onze bevoegdheid ligt," legt Douwstra uit. Voor bedrijven zijn er sinds 24 juni 2025 adviesvouchers beschikbaar om onderzoek te doen naar verduurzamingsmaatregelen, inclusief klimaataspecten. Tegelijkertijd stimuleren gemeenten bewoners om zelf actie te ondernemen met initiatieven zoals stoeptegel wippen, groene daken en het plaatsen van regentonnen. Deze burgerbetrokkenheid is cruciaal voor een integrale aanpak van klimaatadaptatie, waarbij niet alleen nieuwbouw maar ook bestaande wijken klimaatbestendiger worden gemaakt.

Friesland toont aan dat klimaatadaptief bouwen niet alleen mogelijk is, maar ook praktisch uitvoerbaar. Met heldere richtlijnen, concrete voorbeelden en oog voor innovatie bouwt de provincie aan een waterbestendige toekomst. De uitdaging ligt nu in het opschalen van deze aanpak en het vinden van oplossingen voor de financiële en praktische obstakels die kleinere projecten nog hinderen.

"Wanneer gemeenten signalen doorgeven, kunnen wij als provincie daar weer op reageren als dat binnen onze bevoegdheid ligt"

Plaveka

PROJECTAFBOUW

“De lat hoog voor elk project”

Plaveka Projectafbouw ontwerpt en levert het complete afbouwpakket voor elk pand of voor elke ruimte. Van kantoren en zorginstellingen, tot horecagelegenheden en showrooms. Hierbij staan onze vakmanschap en kennis garant voor een optimaal resultaat. Met passie en aandacht inventariseren wij de wensen van onze klant. Vervolgens werken we er actief aan om het bouwkundig vraagstuk professioneel, duurzaam en met hoogwaardige kwaliteit op te lossen. Wij zijn er daarbij van overtuigd dat samenwerking met partners in een bouwteam slimmer, sneller en het beste resultaat oplevert.

Sinds
1977!

Nij Toerenburg 2A, 9076 MA Sint Annaparochie
Telefoon: 0518 402 006 • info@plaveka.nl • www.plaveka.nl

Duurzaam kozijnonderhoud met SKK Kozijnwacht

In de bouw- en onderhoudssector groeit de behoefte aan duurzame oplossingen die niet alleen energie besparen, maar ook de levensduur van gebouwen verlengen. SKK Kozijnwacht speelt hierin een belangrijke rol. Het bedrijf, gespecialiseerd in het onderhouden, repareren en verduurzamen van kozijnen, ramen en deuren, is al jaren een vaste partner voor woningcorporaties, vastgoedbeheerders en aannemers. SKK werkt intensief samen met Jorritsma Bouw om bestaande woningen en complexen toekomstbestendig te maken.

Verduurzaming met impact

De verduurzamingsopgave waar Nederland voor staat, vraagt om slimme en haalbare oplossingen. SKK Kozijnwacht biedt hiervoor verschillende mogelijkheden. Met innovatieve reparatietechnieken wordt de levensduur van bestaande kozijnen aanzienlijk verlengd, waardoor volledige vervanging vaak niet nodig is. Dit bespaart niet alleen materiaal en kosten, maar vermindert ook de CO₂-uitstoot die gepaard gaat met nieuwe productie.

Daarnaast richt SKK zich op energieprestaties. Denk hierbij aan het plaatsen van HR++, het verbeteren van kierdichting en het toepassen van duurzame hang- en sluitwerk systemen. Zo dragen de projecten bij aan lagere energielasten voor bewoners en een beter binnenklimaat, zonder dat er ingrijpende maatregelen nodig zijn.

Tom Folkersma, accountmanager bij SKK Kozijnwacht: “Voor de bewoners betekent dit direct meer comfort: minder tocht, lagere energielasten en een frisse uitstraling van de woningen. En voor de corporatie is het een duurzame investering die veel minder ingrijpend en kostbaar is dan volledige vervanging.”

Projecten met Jorritsma Bouw

In de samenwerking met Jorritsma Bouw komen deze voordelen duidelijk naar voren. Zo werkte SKK recent mee aan de verduurzaming van een groot aantal corporatiewoningen in

Tim Fieten (l) en Tom Folkersma (r)

Groningen en Friesland. De kozijnen werden hierbij niet vervangen, maar slim opgewaard met HR++ glas, kierdichting en nieuw hang- en sluitwerk. Hierdoor steeg de energieprestatie van de woningen aanzienlijk, terwijl bewoners tijdens de werkzaamheden in hun woning konden blijven.

“Juist in projecten met Jorritsma zie je hoe krachtig onze samenwerking is,” vertelt Tim Fieten, vestigingsleider bij SKK Kozijnwacht. “Wij leveren de specialistische kennis en techniek rondom kozijnen, Jorritsma zorgt voor de integrale uitvoering. Samen kunnen we woningen betaalbaar verduurzamen en toch een flinke kwaliteitsslag maken.”

Partners in verduurzaming

De samenwerking tussen Jorritsma Bouw en SKK Kozijnwacht laat zien dat door slim gebruik te maken van bestaande materialen en deze te verbeteren, een duurzame én betaalbare oplossing ontstaat. Met hun specialistische focus en praktische aanpak bewijst SKK Kozijnwacht dat onderhoud en verduurzaming hand in hand gaan.

Meer informatie: www.skk.nl

Specialist in staal(constructies)

- Utiliteitsbouw
- Procesindustrie
- Infra/Civiele constr.
- Turnkey projecten
- Woningbouw
- Hallenbouw

Tel. 0514 - 58 18 44

www.staalbouwnagelhout.nl

Impact maken door vernieuwend te bouwen

Jorritsma Bouw is een moderne en veelzijdige organisatie die continu schakelt tussen uiteenlopende projecten - van kleinschalige verbouwingen tot grootschalige utiliteitsbouw en duurzame woningbouwprojecten. Wat al die projecten bindt, is de innovatieve en gestructureerde aanpak. Kijk bijvoorbeeld naar het zelf ontwikkelde bouwconcept Simpl-i. Directeur Wonen Henk Rozema van Jorritsma Bouw vertelt over deze snelle, compacte en duurzame manier van woningen bouwen. "We hebben een doordacht bouwsysteem, waar we het beste van prefab bouwen combineren met de flexibiliteit van maatwerk. Zo dragen we bij aan de oplossing van het woningtekort."

De bouwwereld kent verschillende vernieuwingsstrategieën, veelal gericht op versnelling, verduurzaming en het goedkoper maken van de woningbouw. Een van deze strategieën is het door Jorritsma ontwikkelde Simpl-i. Met dit concept kiest de aannemer bewust voor vaste teams van medewerkers en partners. Dat zijn geoliede machines die weten wat ze doen, zegt Rozema. "Geen fabrieksmatige aanpak, maar een vaak al decennialange samenwerking tussen dezelfde partijen en partners. We hebben dit ontwikkeld omdat de markt verandert. En in een veranderende markt moet je meebewegen om een rol van betekenis te blijven spelen."

Prefabelementen en vaste partners

Inmiddels zijn er al honderden Simpl-i-woningen gerealiseerd in Noord-Nederland. 172 woningen en appartementen in Alkmaar, 46 woningen in Joure, 34 woningen in Ten Post, en nog meer. Dit bouwconcept is snel dankzij het gebruik van prefabelementen en een goeie samenwerking met vaste partners en teams. "Hierdoor kunnen we flexibel zijn in architectuur, installaties en formaat. En kunnen we maatwerk leveren dat perfect past bij de vraag van de klant." Op die manier kan Jorritsma de woningen ook aardbevingsbestendig maken, zoals bij het net gestarte project in het Groningse Uithuizen, waar 130 woningen worden gebouwd. "Bovendien ontwikkelen we nu een eerste project met Simpl-i dat volledig biobased is. Eigenlijk is met dit concept alles mogelijk en toch snel en betaalbaar te realiseren."

"In een veranderende markt moet je meebewegen om een rol van betekenis te blijven spelen"

Een woning per dag

Het vernieuwende bouwconcept van de aannemer is op elk gewenst moment in te zetten, zegt Rozema. "We kunnen vanaf het allereerste begin meedenken, maar ook halverwege het proces ons ding doen." Met Simpl-i krijg je degelijke en snelle woningbouw met hun eigen, unieke 'saus' eroverheen. Er wordt zo veel mogelijk geprefabriceerd. Van de draag-

Henk Rozema

Simpl-i in zes stappen

Met Simpl-i wordt compact wonen maatwerk. Bovendien is het betaalbaar, snel en zorgeloos realiseerbaar. Of, zoals ze zelf zeggen, Simpl-i combineert het beste van prefab bouwen, met de flexibiliteit van maatwerk.

Stap 1: In kaart brengen wensen

Voordat het ontwerpen van de woning start, brengt Jorritsma samen met de klant de wensen en eisen in kaart. Daaruit volgt een Programma van Eisen met daarin de voorkeuren, behoeften en randvoorwaarden. Daarnaast voert Jorritsma een marktonderzoek in de buurt uit om inzicht te krijgen in de lokale context, doelgroep en eventuele stedenbouwkundige richtlijnen. Dit vormt de basis voor een woning die perfect aansluit bij de bestaande situatie.

Stap 2: Woonplattegrond kiezen

De toekomstige bewoner kiest uit een selectie van bewezen plattegronden. De basisplattegronden kunnen worden aangepast aan diens specifieke wensen; denk aan extra slaapkamers, een grotere woonkamer of specifieke indelingen. Ook de beukmaat kan variëren om de woning perfect te laten aansluiten op het beschikbare bouwkveld.

Stap 3: Architectuur en exterieur ontwerpen

Voor de uitstraling van de woningen kan de klant kiezen uit allerlei variaties. Dat geldt bijvoorbeeld voor de gevelbekleding, kozijnen en deuren, dakpannen en decoratie-elementen.

Stap 4: Bouwmethodiek kiezen

Simpl-i biedt de keuze uit twee beproefde bouwmethoden: houtskeletbouw (HSB) of prefab beton. Beide methodieken bieden hun eigen voordelen op het gebied van duurzaamheid, bouwsnelheid en uitstraling. De klant kiest een methode die het best past bij de locatie, de specifieke wensen en de eigen ambities. Een extra optie binnen beide methoden is bevestigingsbestendig bouwen, waardoor de woning voldoet aan verhoogde eisen op het gebied van aardbevingsbestendigheid, zonder concessies te doen aan comfort of ontwerprijheid.

Stap 5: Installaties selecteren

Simpl-i-woningen zijn standaard uitgerust met duurzame en efficiënte installaties die voldoen aan de BENG-normen. Het standaard installatieconcept omvat een lucht/water-warmtepomp, een warmterugwin-unit, zonnepanelen, vloerverwarming en uitstekende isolatie. Maar ook maatwerk is mogelijk, afhankelijk van de energiebehoefte en duurzaamheidsdoelen van de klant.

Stap 6: Aanvullende opties en oplevering
Simpl-i biedt flexibiliteit van A tot Z. Dat komt tot uiting in de mogelijkheid voor extra opties, zoals bewonerscommunicatie, bewonersbegeleiding, extra keuzes in afwerking zoals keuken- en badkamerinrichting, vloerafwerkingen en inbouwkasten, en onderhoud na oplevering met verschillende onderhoudspakketten en een meerjarenonderhoudsplan.

Al meer dan 45 jaar specialist in hoogwaardige staalconstructies. Wij leveren complexe draagconstructies in Nederland én ver daarbuiten.

GESPECIALISEERD IN STERK STAALWERK

- Industriële fabrieken
- Distributiecentra
- Parkeergarages
- Datacenters
- Kantoren
- Scholen

info@kampstaal.com

+31 (0) 527 69 80 20

Kampstaal B.V.

Kampstaal is onderdeel van:

www.kampstaal.com

#WEMAKESTEELWORK

8304 BJ Emmeloord
Nederland

Een integrale kijk op installaties

Pranger-Rosier is de partner voor uw gebouw. Als het nu gaat om zorg, onderwijs, kantoren, sportvoorzieningen, industrie, wij hebben de kennis en de ervaring. Wij realiseren uw betrouwbare en duurzame gebouw-techniek en beheren en monitoren deze 24/7.

www.pranger-rosier.nl

Slimmer bouwen is gemakkelijker dan je denkt.

VBI maakt bouwen slimmer door gestandaardiseerde prefab oplossingen met variatie die daadwerkelijk waarde toevoegt. Zo garanderen we kwaliteit en snelheid, en houden we de kosten laag. **Scan de QR-code en download ons Visiedocument Remontabel bouwen – Deel 2.**

CONSOLIS
VBI

balken tot de wanden, van de vloeren tot de kozijnen die compleet met glas klaarstaan. "We hebben natuurlijk een bepaalde voorbereidingstijd nodig, maar als we eenmaal op stoom zijn, zetten we een woning per dag neer, een blok per week. Dat is bijzonder snel en levert veel tijdswinst op als je het hebt over het oplossen van het woningtekort."

Vezelhenneisolatie

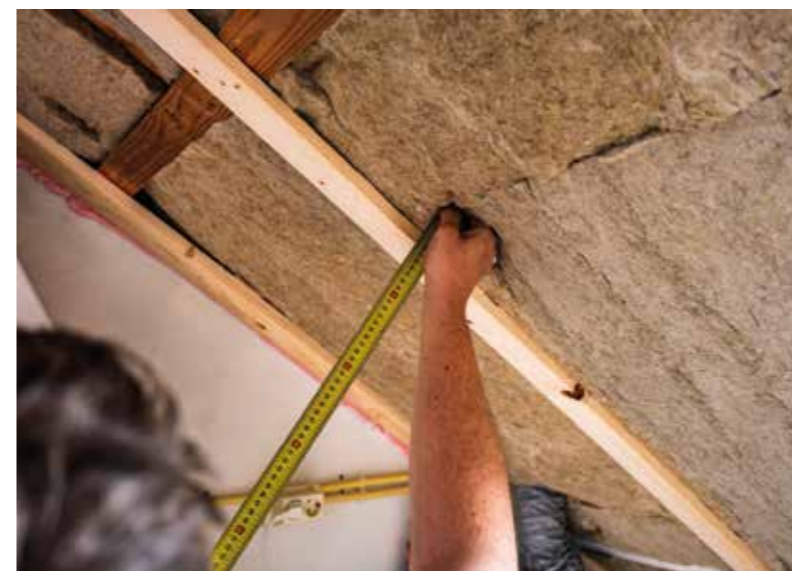
De markt beweegt. Dat merkt Jorritsma bij deze manier van bouwen, waar klanten erg enthousiast over zijn en waar veel vraag naar is. Maar welke materialen er worden gebruikt in de bouw is aan verandering onderhevig. De vraag naar biobased materialen begint steeds meer op te komen, ziet Rozema. "Die vraag moet nog wel wat doorgroeien. We doen mee aan de Friese vezelhenneketen die Circulair Friesland is gestart. Dit initiatief brengt boeren, bouwbedrijven en woningcorporaties samen en jaagt de overgang naar een circulaire economie aan. Een fantastisch initiatief, maar dan moeten we natuurlijk wel afnemers voor deze biobased isolatie hebben. Alleen bij meer afzetmogelijkheden gaan de kosten uiteindelijk naar beneden." Niettemin zijn ze bij Jorritsma van mening dat je gewoon moet beginnen. Alleen zo kan de footprint van de bouwwereld kleiner worden gemaakt. Het kan wel zijn dat er nu nog opstartkosten zijn die eigenlijk te hoog zijn, maar als niemand begint, blijf je voor altijd aan het oude vastzitten. "Dan blijft het aanrommelen. Wij kiezen ervoor om écht verschil te maken. En daar investeren we graag in." Een goede ontwikkeling is de deal

Ketensamenwerking: het Keten Canvas

Corporaties staan tegenwoordig voor tal van uitdagingen: het verlagen van de CO₂-uitstoot, label-A-doelen halen, betaalbare woningen realiseren, een prettige leefomgeving creëren, enzovoort. Dat vraagt om een strategische aanpak. Rozema: "Dat wil zeggen: hoe gaan corporaties hun ambities op het gebied van verduurzamen, onderhoud en renovatie realiseren binnen de beschikbare investeringsruimte? Of is sloop en snelle nieuwbouw van compacte en duurzame woningen juist beter?" Strategisch samenwerken binnen de keten met vaste partners kan hierbij diverse voordelen bieden, volgens Rozema. Het leidt tot structureel betere prestaties op het gebied van bewonerstevredenheid, tijd, geld en kwaliteit in vergelijking met traditioneel samenwerken. "Wij hebben op basis van jarenlange ervaring onze eigen visie op ketensamenwerking ontwikkeld en deze vertaald naar een effectieve methodiek: het Keten Canvas." In deze visie staat de bewoner centraal. Door goede samenwerking wordt er resultaatgericht gewerkt, goed gecommuniceerd en aan verwachtingsmanagement gedaan. Dat levert verschillende voordelen op, zegt Rozema. "Corporaties krijgen bijvoorbeeld meer inzicht en controle door de resultaat- en prijsafspraken voor de langere termijn. De werkprocessen zijn strakker georganiseerd dankzij het '1 team, 1 missie'-principe. En er wordt hogere kwaliteit geleverd." Verder zorgt het Keten Canvas voor lagere kosten, betere continuïteit en een hogere bewonerstevredenheid. "Tot slot zorgen we hiermee voor minder druk op de corporaties omdat ketensamenwerking minder arbeidsintensief is. Je krijgt er als het ware een team 'externe collega's' bij."

die is gesloten met verschillende Friese woningcorporaties om vezelhennep toe te passen in projecten die Jorritsma voor hen uitvoert. De eerste proeven zijn inmiddels achter de rug en de ervaringen zijn vrijwel uitsluitend positief. Vezelhennep isoleert beter dan bestaande materialen en heeft minder impact op het milieu. En heel belangrijk: het heeft de kwaliteit die Rozema met zijn organisatie wil bieden. "We kunnen dit met een gerust hart

toepassen in de verduurzaming van bestaande bouw van corporaties." Rozema geniet van het verkennen van nieuwe wegen voor de bouwwereld. Hij loopt graag voorop en wil graag zo veel mogelijk impact maken. "Het is voor mij een groot avontuur om mee te werken aan de transitie van de bouwwereld, terwijl we tegelijkertijd de kwaliteit behouden die onze klanten gewend zijn en die zelfs nog verbeteren."

Goedkoper, comfortabeler en energiezuiniger met gebouwautomatisering

Welkom in het geautomatiseerde huis

Vroeger had je slimme thermostaten. En dat was destijds heel vooruitstrevend. Maar de huidige generatie gebouwautomatisering gaat veel verder dan dat. Ontdek hoe de nieuwste generatie sensoren, AI en IoT-technologie gebouwen transformeert tot zelflerende ecosystemen die energie besparen, comfort verhogen en onderhoudskosten drastisch verlagen. Maar wat vraagt deze digitale transformatie van de bouwwereld? En welke innovaties en trends zullen de komende jaren de grootste impact hebben? Wij gingen te rade bij Joep van der Velden, voorzitter van de expertgroep Gebouwautomatisering van TVVL.

Joep van der Velden

Met een toegangspas open je je pas opgeleverde appartement. Direct floepen de lampen aan, gaat de airco op 21 en begint het luchtkwaliteits-systeem te werken. In je mail had je al de wekelijkse energierapportage die je vertelde dat je deze week minder elektriciteit hebt gebruikt dan gemiddeld. Welkom in het geautomatiseerde huis. Gebouwautomatisering is niet meer weg te denken uit onze moderne samenleving. Steeds meer zaken worden voor ons geregeld via IT-processen. Kleine dingen in huis, maar ook grote dingen in een heel appartementencomplex. Van de spreekwoordelijke slimme thermostaat tot toegangscontrole van het volledige gebouw. En alles wat daartussen zit, zegt Van der Velden. "Gebouwautomatisering wordt steeds uitgebreider. We meten meer en we analyseren meer. En daar kun je dan weer acties aan koppelen. Sensoren peilen bijvoorbeeld de luchtkwaliteit buiten en de luchtkwaliteit in huis en adviseren vervolgens of je nu juist wel of niet het raam open moet doen."

Integraal onderdeel van het geheel De installatie van moderne gebouwautomatisering gebeurt al tijdens de bouw. Aannemers werken in een vroeg stadium samen met installateurs, om alles in goede banen te leiden. Van de Velden: "Installateurs moeten al in de digitale fase betrokken worden. Ze

"Gebouwautomatisering wordt steeds uitgebreider. We meten meer en we analyseren meer"

kunnen dan alle plannen uitwerken in de 3D-tekeningen van het project. Zo wordt de automatisering integraal onderdeel van het geheel." Voor het belang daarvan verwijst Van der Velden naar de steeds sterker wordende trend van veel binnencomfort en verantwoord energieverbruik. "AI beginnen die twee natuurlijk niet bij de geplaatste sensoren die alles meten, maar al in een eerdere fase: als de bouw bezig is. Aannemers moeten weloverwogen bouwen. Want of je woning aan de nieuwste eisen qua binnenklimaat voldoet, ligt ook aan welke materialen je bijvoorbeeld gebruikt. Wat de kwaliteit van het dubbelglas is, welke isolatiematerialen je gebruikt, enzovoort." De kern is volgens Van der Velden dat aannemers en installateurs gezamenlijk en integraal moeten ontwerpen en goed moeten afstemmen.

Energieverbruik Goede gebouwautomatisering helpt niet alleen de bewoner, maar ook de omgeving. Denk bijvoorbeeld aan het grote probleem van netcongestie, waarbij op het stroomnet op piekmomenten de vraag en het aanbod niet meer op elkaar aansluiten. Slimme gebouwen spelen daar op in, zegt Van der Velden, met data achteraf en

Wat is TVVL?

TVVL (www.tvvl.nl) is hét kennisplatform voor de installatietechnische branche. Bovendien is het de grootste vereniging van professionals in de installatietechniek. TVVL heeft 1000 persoonlijke leden en 500 bedrijfsleden, en denkt na over oplossingen voor de technische uitdagingen van nu en de toekomst. Hier leveren professionals met elkaar een onmisbare bijdrage aan een duurzame leefomgeving. Samen ontwikkelen zij kennis, innovaties en tools voor technische uitdagingen. Jaarlijks biedt het platform technische vakmensen een uitgebreid cursusaanbod. Van der Velden: "Techniek betekent niet altijd een technisch verhaal, interessanter zijn de mensen achter de techniek en het effect van techniek op mens en maatschappij. Daar zet TVVL zich voor in."

met voorspellende AI. "Als de woning heeft gemeten dat het energieverbruik altijd op een bepaald moment van de dag of van de week stijgt – bijvoorbeeld omdat de wasmachine en de vaatwasser altijd op hetzelfde moment aangaan –, dan kun je daar je voordeel mee doen. Of je zet bijvoorbeeld op warme dagen op het goede moment de ramen open om frisse lucht binnen te laten en houdt ze later dicht om geen warmte binnen te krijgen. Dan kun je je woning gebruiken als thermische buffer en zo het energieverbruik verlagen." Ook bedrijven kunnen voordeel hebben bij slimme automatisering. Denk aan

zonnepanelen op het dak die in het weekend stroom opwekken die niet gebruikt wordt en dus wordt teruggeleverd aan de energiemaatschappij. "Dat zorgt voor hoge kosten en dat wil niemand. Slimme techniek kan op basis van data-analyse een rol spelen door bijvoorbeeld te regelen dat de energie wordt opgeslagen voor later, wordt verdeeld over de burens of welke andere oplossing dan ook maar aantrekkelijk is."

En de privacy? Het klinkt mooi, al die apparaten en sensoren die alles in je huis meten en

h.v.d. **H. van Dieren**
Hei- en Waterwerken

www.hvandieren.nl

Al meer dan 90 jaar een geheid begrip!

Direct contact

038 33 176 73

info@hvandieren.nl

Adresgegevens

Tasveld 20

8271 RW IJsselmuiden

Volg ons op Facebook

TEGON Timmerfabriek BV is trots op de prettige samenwerking met bouwpartner Jorritsma Bouw

TEGON

TIMMERFABRIEK B.V.

Westrak 37
1771 SR - Wieringerwerf

www.tegon.nl

Wij houden van teamwork

Grond- Weg- en Waterbouw
Milieutechniek

Slooptechniek
Asbestsanering

WMR
WMR Rinsumageest b.v.

Tuskenmarren 1a
9105 AR Rinsumageest
T (0511) 42 50 50

WMR.NL

“Installateurs moeten al in de digitale fase betrokken worden”

rapporteren, zodat je goed geïnformeerde keuzes kunt maken. Of die je kantoorgebouw 24/7 monitoren en bewaken. Maar er zit natuurlijk ook een andere kant aan. Want hoe zit het met de privacy als er continu sensoren ‘meekijken’ in je huis of kantoor? Van der Velden denkt dat de meeste mensen daar pragmatisch in zijn. “We hebben het gezien bij onze smart speakers en vooral bij onze smart-phones: als mensen ergens profijt en gemak van hebben dan weegt dat voor hen op tegen eventuele risico’s die ze lopen. Dan zullen mensen de technologie gebruiken. Sterker nog: veel mensen zullen er positief over zijn omdat ze blij zijn met het inzicht dat de IT hun levert. Dat is hen heel wat waard.” Dan moet het gemak overigens wel optimaal zijn. “Een kantoor inlopen en daar allemaal verschillende sensoren zien voor de zonnewering, de airco, het licht, enzovoort, is niet gemakkelijk. Bovendien is het kostentechnisch onaantrekkelijk om het tijdens de bouw zo te maken. Slim bouwen is het devies.”

Voldoen aan regelgeving
Gebouwautomatisering is er niet alleen om het leven van de bewoner te veraangenamen. Het is ook een middel om te voldoen aan harde regelgeving. Een voorbeeld: energiemanagementsystemen die het binnenklimaat van een woning beheren, werden tot voor kort vaak nog gestuurd op comfort, zegt Van der Velden. “Maar het is nu verplicht om te sturen op energieverbruik.” Op die manier kunnen gebouwen voldoen aan de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD III). In deze richtlijn van de Europese Commissie staat dat de energieprestatie van gebouwen moet verbeteren, zodat er minder energie wordt verbruikt. Er is inmiddels een nieuwe

richtlijn opgesteld, de EPBD IV. Nederland moet deze richtlijn voor de zomer van 2026 geïmplementeerd hebben. “Met dit soort regelgeving wordt het noodzakelijk om het binnenklimaat en het energieverbruik te meten, te analyseren en daarop actie te ondernemen. Gelukkig kan dat met goede gebouwautomatisering.”

Samen met de universiteit Met Artificial Intelligence (AI) is het geautomatiseerde huis (of kantoor) in heel ander vaarwater terechtgekomen. Deze technische innovatie wordt al veel toegepast, maar moet nog veel verder worden onderzocht om de volledige impact te kunnen begrijpen. Dat gebeurt aan verschillende universiteiten, vertelt Van der Velden. “TVVL werkt samen met deze instellingen. Onze rol is in dezen vooral om de vertaalslag te maken van theorie naar praktijk. Zo ontwikkelen en delen we kennis op het gebied van technologie. Precies zoals dat in onze doelstellingen staat.”

KUBR: Communityplatform voor de Nederlandse ontwerp-, bouw- en techniekbranche

KUBR is ontwikkeld door TVVL in samenwerking met Techniek Nederland, De Bouwcampus en Bouwend Nederland. Deze samenwerkende partijen hebben als doel om de samenwerking tussen professionals te verbreden en cross-sectorale kennisuitwisseling te bevorderen. Kijk op www.kubr.nl voor meer informatie.

Koninklijke
Damstra
Installatiegroep

- Toegankelijk
- Betrokken
- Oplossingsgericht

Scan hier voor onze website!

www.damstra.nl

Tijdelijke woningen zijn een positieve ontwikkeling

De afgelopen jaren zijn er steeds vaker vergunningen afgegeven voor tijdelijke woningen, meldt het CBS in mei 2025. In 2020 waren het er nog 2168, in 2024 was dat bijna verdrievoudigd naar 6166. Hoe zit het precies met de regelgeving omtrent deze tijdelijke woningen? Wij vroegen het aan Peter Verschuuren, woordvoerder van minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Mona Keijzer. "Tijdelijke woningen moeten net zo goed voldoen aan regels voor veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid."

Zelfde eisen

"Alle bouwwerken in Nederland moeten voldoen aan minimeisen als het gaat om veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en bruikbaarheid," zegt Verschuuren. Dat betekent dus ook tijdelijk woningen. Omdat tijdelijke woningen bedoeld zijn om maximaal 15 jaar in te mogen wonen zijn de eisen voor een aantal onderdelen lager dan de regels voor woningen die voor permanent gebruik gebouwd worden. "Na 15 jaar moeten de woningen worden verwijderd. Of ze moeten op dat moment worden aangepast zodat ze voldoen aan de nieuwbouwwegels voor permanente woningen."

Gemeente is bevoegd

Of woningen op een bepaalde locatie mogen staan wordt bepaald door de regels in het omgevingsplan. Als het omgevingsplan op een locatie geen woningen toelaat, dan moet daarvoor het omgevingsplan worden gewijzigd. Verschuuren: "Dat is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Een andere mogelijkheid is dat het college van burgemeester en wethouders een omgevingsvergunning verleent." Bij die besluiten beoordeelt de gemeente of tijdelijke woningen op de locatie toelaatbaar zijn. De gemeente heeft daarbij veel beleidsvrijheid, maar zij moeten wel voldoen aan de provinciale regels en rijksregels. "Dan gaat het bijvoorbeeld over regels die zorgen voor bescherming tegen geluidsoverlast, geuroverlast of externe veiligheid." De mate van bescherming is daarnaast afhankelijk van de duur dat de tijdelijke woningen op een locatie blijven staan. En ook moeten alle betrokken belangen worden afgewogen, zoals het belang van het kunnen wonen in de tijdelijke woningen ten opzichte van de belangen

Wie dringend een woning nodig heeft, en met de wooncrisis in Nederland zijn dat veel mensen, zouden kunnen overwegen een tijdelijke woning te nemen. Dan zit je de eerste tien, vijftien jaar goed en kun je daarna kijken hoe het er dan voorstaat met de woningmarkt en met je eigen situatie. De bouwwereld ziet deze trend en

springt hier op in. Maar de regelgeving voor tijdelijke woningen is niet altijd even eenvoudig. Je moet bijvoorbeeld onderscheid maken tussen de technische regels – vastgelegd in het Besluit bouwwerken leefomgeving – en de ruimtelijke regels – vastgelegd in het gemeentelijk omgevingsplan.

"Wat betreft de technische bouwactiviteit beoordeelt de gemeente of aan landelijke regels wordt voldaan"

Mona Keijzer bij een werkbezoek aan een project met tijdelijke woningen in het Westland.

van mogelijke naburige bedrijven of andere woningen. "Ook de leefbaarheid en de aanwezigheid van (basis) voorzieningen speelt hierbij een rol waarvoor de randvoorwaarden gesteld kunnen worden."

Positieve ontwikkeling

Je kunt je afvragen of dit model structureel houdbaar is binnen de woningmarkt of dat het echt slechts een tussenoplossing is. "Tijdelijke woningen worden vaak gebruikt voor een tijdelijk vraag naar woonruimte, zoals bij studentenhuisvesting, jongeren of statushouders," zegt Verschuuren. "Of ze worden geplaatst op een terrein dat op termijn een definitieve invulling krijgt. Ze zijn daarbij een nuttige aanvulling op de mogelijkheden

die er zijn om te zorgen voor woonruimte." Aangezien veel tijdelijke woningen in de praktijk kwalitatief niet onder doen voor reguliere nieuwbouwwoningen en ook hergebruikt kunnen worden op een andere locatie, ziet het ministerie het gebruik van dit soort woningen als een positieve ontwikkeling.

Gemeente toetst landelijke regels Vergunningtechnisch moeten bouwers bij de gemeente zijn als bevoegd gezag. Er is een vergunning of melding nodig voor een (technische) bouwactiviteit en een vergunning voor een (ruimtelijke) omgevingsplanactiviteit. Het maakt in deze procedure niet uit of je een vergunning aanvraagt voor een tijdelijke woningen of voor permanente

woningen. Wel is er bij tijdelijke woningen vaak een beperktere afweging nodig aan de kant van de omgevingsplanactiviteit. Verschuuren: "Wat betreft de technische bouwactiviteit beoordeelt de gemeente of aan landelijke regels wordt voldaan. Die regels zijn overal hetzelfde. Wat betreft de toelaatbaarheid van woningen op een bepaalde locatie toetst een gemeente of het plan aan het omgevingsplan voldoet aan alle eisen." Is dat niet het geval dan moet de gemeente afwegen of er sprake is van een Evenwichtige toedeling van functies aan locaties (ETFAL). Daarin worden ook de aan- of afwezigheid van voorzieningen zoals scholen, winkels en openbaar vervoer rond deze tijdelijke locaties meegenomen.

NIVO ASBEST EN MILIEUTECHNIEK

- ✓ Asbestsaneringen
- ✓ Chrom6 saneringen
- ✓ Schimmel saneringen
- ✓ Renovatie sloopwerk
- ✓ Bouwherstelsupport

www.uw-huissaneerder.nl

NIVO
ISOLATIEZORG

- ✓ Spouwmuurisolatie
- ✓ Natuurvrij maken
- ✓ Spouwmuur isoleren
- ✓ Dakisolatie
- ✓ Vloerisolatie

www.nivoisolatiezorg.nl

We dagen elkaar al 30 jaar uit

Een groot en goedlopend bouwbedrijf als Jorritsma Bouw moet kunnen vertrouwen op goede mobiliteit. Die vinden zij al zo'n dertig jaar bij Friesland Lease BV. Jan Baljeu, algemeen directeur van Friesland Lease, vertelt hoe de relatie al zo lang goed blijft.

Jan Baljeu

"We zijn alle twee rasechte Friese bedrijven. Onze roots liggen in deze provincie en dat merk je aan alles: bijvoorbeeld aan de manier waarop we met onze medewerkers omgaan, maar ook aan hoe we zaken doen. We koesteren de waarden die we vanuit het verleden hebben meegekregen en zijn en blijven tegelijkertijd vooruitstrevend, innovatief en maatschappelijk relevant. Dat geldt zowel voor ons als voor Jorritsma en juist daarom klikt het zo."

We dagen elkaar graag uit. Jorritsma vraagt van ons de beste mobiliteitsoplossingen, wij hebben geïnvesteerd in een platform waarmee we kunnen

meekijken met elke rit die Jorritsma maakt en op die manier heel gedetailleerd de duurzaamheid in kaart kunnen brengen en suggesties doen voor verbetering. Zo verbeteren we de mobiliteit van Jorritsma continu.

Het is mooi dat een relatie zo lang kan bestaan. Dat is niet vanzelfsprekend, daar zijn we ons erg van bewust. We werken hard om Jorritsma de beste mobiliteit te bieden."

Meer informatie:
www.frieslandlease.nl

Wij leveren laad- en lossystemen perfect op maat

Wie een hoogwaardig laad- en lossysteem voor industrie en utiliteitsbouw zoekt, komt al snel bij Novoferm terecht. Deze specialist in diverse 'toegangsooplossingen' is al 70 jaar een betrokken partner voor industriële bouwbedrijven als het gaat om laad- en lossystemen, zegt Key Accountmanager Arjan Jaspers. "Met onze diepgaande logistieke kennis kunnen wij al onze klanten maatwerk bieden."

Novoferm biedt oplossingen die perfect aansluiten op de unieke behoefte van elke klant. Het bedrijf levert kwalitatieve producten die zijn ontworpen voor langdurige prestaties. Jaspers: "Wij zijn de ideale partner voor toegangssystemen die lang meegaan, met blijvende kwaliteit en uitstekende service." Jaspers gaat met elke klant in gesprek om tot in

detail te bespreken wat de behoefte van de klant is. "Mijn eerste vraag is altijd: Wat ga je verladen en hoe ga je dat doen? Grote of kleine goederen, licht of zwaar, met heftrucks of pompwagens, enzovoort. Vervolgens ontwerpen, maken, installeren én onderhouden wij de ideale oplossing voor hun specifieke situatie."

Een groot voordeel voor de industriële bouw is dat Novoferm zelf zijn ontwerpen in 3D intekent in BIM. "Wij hebben daar de expertise voor in huis en kunnen bouwbedrijven dus van A tot Z ontzorgen. Bovendien kunnen we op deze manier optimaal meedenken over het gewenste laad- en lossysteem." Op deze manier werkt Novoferm al zo'n 25 jaar samen met Jorritsma Bouw. De bedrijven kunnen het goed vinden met elkaar. "We hebben echt voor elkaar gekozen, en dat voelt goed."

Meer informatie: www.novoferm.nl

Manning
Dakbedekking
Stadskanaal

Wordt binnenkort

Rudde
dakbedekking

www.rudde.nl

made in
Hoogeveen
since 1953

**Masters in
reinforcement**

Dr. A. Philipsstraat 15
Hoogeveen - Nederland
www.bcssteel.eu

T: +31 528 229 400
E: info@bcssteel.eu

BCS
Buig Centrale
Steenbergen

Wij zijn geen standaard installatiebedrijf

Gewone installatiebedrijven zijn er genoeg. Maar HulstFlier is niet gewoon. Want deze totaalinstallateur zet volop in op maatwerk. Met slimme oplossingen en uitgeknipte alternatieven. En dat scheelt serieus geld, zegt algemeen directeur Raymond Habers. "Dankzij onze aanpak hebben we al veel projecten binnen budget gekregen."

HulstFlier trekt regelmatig samen op met Jorritsma Bouw. Ze werken graag met elkaar en schrijven vaak samen in op projecten. Als die inschrijving boven budget gaat, gaat het team van HulstFlier aan de slag om dat te veranderen. Habers: "Je kunt zeggen: het is te duur en dat is dan dat, jammer. Maar je kunt ook in actie komen en kijken wat je nog kunt doen. Wij kiezen voor het laatste."

Het is al vaak gebeurd dat het team van HulstFlier met een slimme aanpak en innovatieve ideeën – denk aan een andere warmtepomptechniek – dezelfde functionaliteit wist te bieden voor minder geld. "We hadden bijvoorbeeld een gezamenlijk project waarbij 54 appartementen werden gebouwd in Dronten. Als je op die schaal kijkt, praat je over besparingen die wel kunnen oplopen tot een half miljoen euro."

Dankzij de jarenlange samenwerking zijn HulstFlier en Jorritsma sterk aan elkaar gecommiteerd. "We werken graag

samen. Zowel op directieniveau als op managementniveau. We kunnen zagezgd goed met elkaar, en dat hopen we nog lang vol te houden."

Meer informatie: www.hulstflier.nl

Kun je een huis bouwen onder een ton?

Huizenprijzen blijven stijgen en een goede, duurzame woning is niet meer voor iedereen bereikbaar. Maar als er huizen voor onder de 100.000 euro worden gebouwd, komt een eigen woning voor meer mensen weer dichterbij. Kies bijvoorbeeld voor een prefab woning. Dat is niet alleen sneller, maar ook nauwkeuriger en goedkoper. Wat zijn volgens Sander Braam, initiatiefnemer van Platform PREFAB, de grootste voordelen van prefab woningen voor de woningmarkt? En welke ontwikkelingen staan ons te wachten op dit gebied?

“Zo'n woning heb je binnen een dag staan. En binnen nog een dag is die wind- en waterdicht”

“Laat ik beginnen met zeggen: een huis bouwen onder een ton is wel heel erg ambitieus,” zegt Braam. Maar dat heeft volgens hem meer te maken met de kosten die je sowieso voor een woning moet betalen – vergunningen, nuts, enzovoort – en de materiaalkosten. “Maar als we het uiteindelijk goed aanpakken, is prefab bouwen zeker een kostenbesparende oplossing voor te dure woningen.” Een voorwaarde daarvoor is een constantere vraag vanuit de markt. Op dit moment lijden ‘huizenfabrieken’ nog onder wisselende vraag, waardoor ze geen constante productie kunnen draaien en de effectiviteit, lees de kostenbesparing, verdwijnt. “Als de flow constant is, kan een fabriek tot wel 15% goedkoper leveren.”

Prefab bouwen is een goede oplossing voor efficiënt materiaalgebruik. Je bedenkt van tevoren goed wat je nodig hebt en hebt daardoor veel minder restmateriaal. Braam: “Maar ook de logistiek wordt veel efficiënter. Bij reguliere bouw gaat alles in busjes naar de bouwplaats, materiaal, gereedschap, mensen.” Dat zijn heel veel verkeersbewegingen die je elimineert door de bouw in een fabriek te laten plaatsvinden. De CO₂-uitstoot wordt minder, waarbij je enkel monteert op de bouwplaats. “Dat is een efficiëntieslag die niet alleen voordeel oplevert voor het milieu, maar ook kostenbesparend werkt.”

mensen met prefab bouwen dus niet alleen goedkoper, maar ook echt substantieel sneller aan een woning helpen.”

Naast de kosten en de snelheid is er ook nog het punt van de arbeidskrachten. In een krappe arbeidsmarkt, waar goed opgeleide vakmensen schaars zijn, is industrialisatie en robotisering een uitstekend idee. Braam: “Laat robots het saaie, repeterende werk doen. Die kunnen dat sneller en nauwkeuriger en het levert tijd op voor de vakmensen om het specialistische werk te doen waar ze van grote toegevoegde waarde zijn.” Platform

“Anders mis je de boot. Er zijn nu al buitenlandse prefabpartijen die naar de Nederlandse markt kijken. Ik zou willen zeggen: zorg dat je je voorbereidt.”

Overigens zijn er ook tegengeluiden. Zo zou prefab bouwen meer grijze eenheidsworst opleveren. Dat is echter niet waar, zegt Braam. “Er zijn bepaalde zaken geautomatiseerd en gestandaardiseerd, maar er is ook heel veel flexibiliteit. Architecten hebben nog altijd alle creatieve ruimte, en we krijgen dan ook veel positieve reacties vanuit die groep.” Een groot voordeel van prefab bouwen is dat de borging in de fabriek plaatsvindt. Dat betekent dat als het

De woningnood is niet alleen op te lossen met goedkoper bouwen, maar ook met sneller bouwen. Prefab bouwen is veel sneller dan reguliere bouw, geeft Braam aan. “Zo'n woning heb je binnen een dag staan. En binnen nog een dag is die wind- en waterdicht.” Bovendien zou het de snelheid ten goede komen als het voortraject minder lang zou duren. In dat traject zitten de nuts- en vergunningaanvragen, en ook de welstand en de planvorming horen daarbij. Al met al duurt dat, net als bij traditioneel bouwen, behoorlijk lang. “Als het voortraject minder tijd in beslag zou nemen, kun je

PREFAB ziet een toename van prefabtoepassingen in de branche. Volledige innovatieve huizenfabrieken, zoals die van bijvoorbeeld Startblock of Van Wijnen, maar ook deelproducten, zoals complete badkamers of gevels. Dat is anders dan een jaar of zes, zeven geleden, vertelt Braam. “Brancheverenigingen en aannemers waren er toen nog lang niet zo mee bezig als nu. Dat is een goede ontwikkeling.” En het is een noodzakelijke ontwikkeling, denkt Braam. Want wie een rol wil blijven spelen in de bouwwereld moet zich oriënteren op zijn eigen mogelijkheden om ‘iets’ met prefab te doen.

gestandaardiseerde bouwproces is gevolgd, de woning aan de voorwaarden voldoet. Braam: “Controleurs hoeven dus niet meer naar de bouwplaats om elke woning afzonderlijk te controleren. Dat levert veel tijdswinst op.” Met prefab bouwen is het volgens Braam haalbaar om 100.000 woningen per jaar te bouwen. Dat komt in de buurt van het gewenste aantal om de woningcrisis op te lossen. En dan heb je dus een constante vraag voor de ‘huizenfabrieken’, waardoor zij goedkoper kunnen produceren. Misschien komt dat huis onder een ton dan toch nog in zicht.

Sander Braam

BAAS over eigen veiligheid

Jorritsma Bouw geeft hoge prioriteit aan eerlijk, gezond en veilig werk voor alle werknemers die onder haar verantwoordelijkheid werkzaamheden verrichten. Bewustzijn, gedrag en houding binnen de gehele organisatie staan daarbij centraal. Dat geldt voor iedereen, ook partners en opdrachtgevers. Daarom is Jorritsma haar eigen BAAS-veiligheidsprogramma gestart! Wij vroegen veiligheidkundige Jan Smid van Jorritsma Bouw naar de ins and outs van het programma. "We vragen ons bij alles wat we doen af: wat betekent dit voor de veiligheid?"

De veiligheid in de bouw is de laatste jaren sterk verbeterd. Vroeger waren grote en kleine ongelukken aan de orde van de dag. Maar tegenwoordig zijn de meeste betrokkenen zich heel goed bewust van de gevaren en risico's die je op een bouwplaats loopt. Ook Smid ziet deze verbetering in bewustzijn,

al benadrukt hij wel dat het kweken van dat bewustzijn een continu doorlopend proces is. "Als je niet voortdurend aandacht besteedt aan de veiligheid verdwijnt het weer uit de hoofden van de mensen. En dat levert dan weer meer risico op."

Safety Culture Ladder

Om de veiligheid op peil te houden zou je alles kunnen dichtsmoren met regeltjes. Maar je moet onder ogen zien dat dat niet werkt, stelt Smid. "Wij willen juist in gesprek met mensen: 'Wat vinden we van deze situatie? Wat betekent het voor de veiligheid? Is het beheerst of moeten we maatregelen nemen?'" Dus niet: dat mag niet! Maar: daar voel ik me niet veilig bij. Op die manier wordt veiligheid een gewoon gespreksonderwerp en wordt het onderdeel van de bedrijfs-cultuur. Jorritsma Bouw hanteert sinds een tijdje de NEN Safety Culture Ladder. Deze maat draait om veilig

De Safety Culture Ladder (SCL), voorheen de Veiligheidsladder, komt oorspronkelijk van ProRail. De spoorwegbeheerder heeft het instrument bedacht om het veiligheidsbewustzijn bij spoormedewerkers te vergroten. Inmiddels zijn bedrijven uit meerdere sectoren SCL-gecertificeerd. Veiligheidsbewustzijn is tenslotte belangrijk in iedere organisatie.

werken en gezond weer thuis komen en geeft aan hoe het is gesteld met het veiligheidsbewustzijn in een bedrijf. Dat heeft betrekking op alle medewerkers en komt terug in cultuur, houding en gedrag, zegt Smid. "Hoe hoger de trede op de ladder, hoe serieuzer veiligheid wordt genomen. We hebben onlangs trede 4 van de 5 behaald op deze ladder. Met ons SCL-certificaat laten we zien dat we er bovenop zitten als het om veiligheid in ons bedrijf en in onze projecten gaat."

BAAS over eigen veiligheid

Toen Smid vier jaar geleden bij Jorritsma kwam werken, zag hij dat er al veel aan veiligheid werd gedaan. Maar boven op de Safety Culture Ladder wilde hij nog meer doen om het bewustzijn bij alle medewerkers te vergroten. "We zijn toen op 'BAAS over eigen veiligheid' gekomen. Daarbij staan de hoofdletters voor Bewust, Alert, Actief en Samen."

In verschillende gesprekken hebben groepen medewerkers uitgediept wat ze precies verstaan onder die trefwoorden, en vervolgens wordt dat met het hele bedrijf gecommuniceerd. Smid: "En niet alleen met medewerkers, maar ook met onderaannemers, zzp'ers, leveranciers, omwonenden enzovoort. Want als wij verantwoordelijk zijn voor de veiligheid op de bouw, moeten we daar iedereen bij betrekken. Anders heeft het geen zin." In de communicatie wordt telkens op een thema ingezoomd. Zoals pas nog op handletsels. "We hadden relatief veel handletsels, bijvoorbeeld door slijptollen of afbreekmessen. Dat was een duidelijke trend in de bedrijfsletsels. Logisch ook, de handen van een bouwvakker zitten

Jan Smid

De basis van BAAS

Het BAAS Veiligheidsprogramma bestaat uit vier pijlers, volgens Smid. "We zijn ons bewust van de risico's die onze activiteiten en werkomgeving met zich meebrengen. We reageren alert op die risico's en werken actief aan het wegnemen of verminderen ervan. Samen zoeken we naar een veilige oplossing voor alle betrokkenen."

**LEEWARDER
BETONCENTRALE B.V.**

Krachtig in beton, betrouwbaar in service!

✓ Moderne betoncentrale

✓ Kwaliteit betonmortel

✓ Snelle levering

www.leeuwarderbetoncentrale.nl

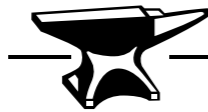
centrale@lbc.nl

058 - 250 41 73

! Staalconstructies ! Stalen Trappen
! Stalen Leuningen ! Bouwkundig Staal

Smidsstraat 22 • 8601 WB Sneek
T 0515 41 33 88 • info@postma-groen.nl

www.postma-groen.nl

POSTMA - GROEN BV
SMEDERIJ EN KONSTRUKTIEWERKEN

**SPECIALIST
IN PLATTE
DAKEN**

JALVING
DAKDEKKERSBEDRIJF

Roald Amundsenstraat 4 • 7825 AT Emmen • 0591 668 120 • info@jalving.nl • www.jalving.nl

NIEUWBOUW & RENOVATIE

**Technisch
Expert Jansen**
uw specialist op
het gebied van:

- cv ketels
- waterontharders
- dak- & zinkwerk
- hybride systemen
- service & onderhoud
- installatietechniek
- warmtepompen

0595 431 650 info@technischcentrumjansen.nl

meer info technischexpertjansen.nl

De BAAS-Veiligheidsafspraken

- Voer alleen werkzaamheden uit waarvoor je bent opgeleid of waar je een certificaat voor hebt.
- Gebruik alleen de juiste en gekeurde middelen (arbeidsmiddelen en/of veiligheidsmiddelen).
- Zorg ervoor dat je werkzaamheden geen, of zo weinig mogelijk, effect hebben op anderen.
- Scherm of zet je werkplek indien nodig af.
- Gebruik de juiste persoonlijke beschermingsmaterialen en gebruik ze op de juiste wijze.
- Voer altijd een LMRA (Laatste Minuut Risico-Analyse) uit voordat je aan een nieuwe taak begint of als de omstandigheden wijzigen.
- Spreek anderen aan bij onveilige handelingen of situaties.
- Meld onveilige handelingen en situaties en (bijna-)ongevallen altijd bij je leidinggevende en/of bij de uitvoerder.

beeld van een betere of veiligere aanpak toont. Het belangrijkste resultaat is dat in een project wordt besproken wat de specifieke risico's op die plek zijn. Zo is iedereen bewust en alert, en kan samen actie ondernemen."

Op dezelfde manier zijn ook valgevaar, aanrijdgevaar en struikel gevaar aan de orde geweest.

"Leg het werk stil!" Met BAAS probeert Jorritsma het bewustzijn te vergroten, maar ook de eigen verantwoordelijkheid. Het is niet voor niets: "BAAS over éigen veiligheid." Smid vindt dan ook dat iedereen het recht heeft om het werk stil te leggen als hij het niet vertrouwt. "Dat geven we onze medewerkers ook mee. Leg het werk stil en zoek samen met de

juiste mensen een oplossing. Dat is de weg." Mensen herkennen de aanpak en werken er ook aan mee, ziet Smid. Dat past in de trend van meer aandacht voor veiligheidsrisico's. Waar vroeger nog weleens lacherig werd gedaan om een bouwhelm of een veiligheids-gordel, kom je dat tegenwoordig nog maar nauwelijks tegen. "Dat sterkt ons. We merken dat hoe meer we het belang van veiligheid op de bouw uitdragen, hoe meer dat bij iedereen tussen de oren komt te zitten."

Iedereen gezond weer thuis 'BAAS over eigen veiligheid' is een blijvend programma. Zoals Smid al aangaf, moet je mensen op de risico's blijven wijzen, anders verslapt de aandacht. Daarom wordt het programma ook steeds bijgesteld en verbeterd. "Het belangrijkste is dat we met elkaar zorgen dat het veilig is op de bouwplaats. Zodat iedereen gezond weer thuis komt."

"Als je niet voortdurend aandacht besteedt aan de veiligheid verdwijnt het weer uit de hoofden van de mensen"

JE WERKT GELUKKIG MET VAN DER SLUIS SLIM BEZIG.

VAN DER SLUIS
ondernemend in techniek

Jouw betrouwbare partner voor installaties. Kwaliteit, innovatief en maatwerk. Wij regelen het van advies tot onderhoud.

vandersluis.nl

Jorritsma

Vakkundig. Vertrouwd. Vriendelijk.

Wij feliciteren jullie van harte – op naar nog vele verbonden jaren!

80 **SPAANSEN**
Verbinding Is Ons Succes

Nuchter. Duidelijk. Helder. Lolkema.

Lolkema BV, een betrouwbaar en deskundig aannemings- en transportbedrijf met een nuchtere aanpak. Duidelijk. Helder. Dat is wie we zijn en zo helpen wij u graag.

Behalve als specialist op het gebied van civieltechnische werken voor overheden (zoals het aanleggen van wegen, rotondes en industrieterreinen) is Lolkema BV Aannemingsbedrijf veelal betrokken bij de uitvoering van projecten in woning- en utiliteitsbouw en actief op alle uitvoeringsniveaus van grond-, weg- en waterbouw.

U begrijpt: wij pakken het graag grondig aan!

Van transport van bouwmaterialen en het verzetten van grond tot het bouwrijp maken van gebieden waar woonwijken zullen verrijzen: wij regelen alles. Of een deel. Of we helpen u mee. Kortom: bij ons is alles mogelijk.

Lolkema BV, voor een grondige aanpak van:

- woning- en utiliteitsbouw;
- civieltechnische werken voor overheden;
- grond-, weg- en waterbouw;
- transport en levering van bouwmaterialen, grond en zand.

Kijk voor al onze mogelijkheden eens op onze website www.lolkema.nl of bel ons voor een vrijblijvend advies: (0513) 63 20 22.

Voor een grondige aanpak

Lolkema BV Schoterlandseweg 62 8451 KC Oudeschoot
Tel.: (0513) 63 20 22 Fax: (0513) 63 36 30 info@lolkema.nl

insights

Deel uw visie

Insights biedt inzicht in het bedrijfsleven, de zorg- en (semi-)publieke sector. In interviews, praktijkcases en achtergrondartikelen geven ondernemers, directeuren en managers hun visie op actuele bedrijfsontwikkelingen.

Ook uw visie delen in Insights?

Informatie:
Peter Molenaar, Bladmanager Insights
+31 (0)71 70 70 187
redactie@goomedia.nl
www.goomedia.nl

Bouwsector slecht gewapend tegen digitale dreigingen

De bouwwereld heeft fysieke beveiliging op bouwplaatsen tot in de puntjes geregeld, maar loopt behoorlijk achter op het gebied van cybersecurity. Terwijl digitale criminaliteit exponentieel toeneemt, onderschatten veel bouwbedrijven de risico's van ransomware, phishing en datalekken. Deze digitale kwetsbaarheid kan desastreuze gevolgen hebben voor bedrijfsvoering en reputatie.

Bouwplaatsen zijn tegenwoordig uitstekend beveiligd. Geen enkele professionele aannemer zou nog overwegen om zonder adequate fysieke beveiliging te werken. Hekken, camera's en toegangscontrole zijn inmiddels de norm geworden. Toch blijft de IT-beveiliging in de bouwsector dramatisch achter bij deze fysieke voorzorgsmaatregelen. Dit verschil is niet geheel onlogisch. Een bouwplaats is tastbaar en concreet; iedereen begrijpt direct waarom je er een hek omheen zet. Digitale beveiliging daarentegen is abstracter en minder zichtbaar. Veel bouwprofessionals worstelen daarom met de vraag hoe ze hun digitale omgeving adequaat kunnen beschermen. Deze onzekerheid leidt ertoe dat cybersecurity vaak wordt weggeschoven als een probleem voor later.

Kleinere aannemers in de gevarenzone
Vooral kleinere aannemers onderschatten hun digitale kwetsbaarheid. Veel van hen denken dat ze te klein of oninteressant zijn voor cybercriminelen. Deze misvatting kan kostbaar uitpakken. Criminelen maken juist graag gebruik van de zwakkere beveiliging bij kleinere bedrijven om via hen toegang te krijgen tot grotere projecten en netwerken. De urgentie ontbreekt bij veel mkb-bedrijven in de bouw omdat ze de werkelijke risico's niet overzien. Ze focussen zich op de zichtbare, directe bedreigingen op de bouwplaats en vergeten dat hun digitale infrastructuur net zo kwetsbaar kan zijn. Dit gebrek aan bewustzijn maakt hen tot gemakkelijke doelwitten voor digitale aanvallen.

BIM-software als digitale achilleshiel
De digitalisering van de bouwsector brengt nieuwe risico's met zich mee die veel bedrijven nog niet volledig doorgronden. Projectsoftware zoals BIM-applicaties draait vaak op de servers van hoofdaannemers en bevat uiterst gevoelige informatie. Wanneer criminelen ongeautoriseerde toegang krijgen tot dergelijke systemen, kunnen ze beschikken over namen van inschrijvers, contactgegevens, inlogcodes en zelfs financiële data. Dit risico is allesbehalve theoretisch. De bouwsector heeft al meerdere malen te maken gehad met dergelijke inbreuken. BIM-software is fantastisch om ervoor te zorgen dat alle projectbetrokkenen toegang hebben tot de meest actuele documenten en tekeningen. Maar bouwbedrijven moeten zich realiseren

dat deze efficiency gepaard gaat met aanzienlijke beveiligingsrisico's die professionele bescherming vereisen.

Transparantie na een cyberaanval
Mocht een bouwbedrijf ondanks goede voorzorgsmaatregelen toch slachtoffer worden van een cyberaanval, dan is open communicatie cruciaal. De eerste prioriteit ligt bij het informeren van direct betrokkenen, zoals kopers bij woningbouwprojecten van wie gegevens zijn gestolen. Maar de communicatie moet verder reiken dan alleen de direct getroffen partijen. Ook de bredere buitenwereld en toezicht-houders zoals de Autoriteit Persoonsgegevens moeten tijdig worden ingelicht. Bedrijven die proberen een datalek geheim te houden, lopen het risico op onevenredig grote reputatieschade wanneer de waarheid alsnog uitkomt. Een voorpaginavermelding in landelijke media is dan bijna onvermijdelijk, en zo'n imagoschade is nauwelijks te repareren.

Leren van elkaars ervaringen
De bouwsector zou veel kunnen leren van een opener cultuur rond cybersecurity-incidenten. Te vaak heerst er schaamte rond digitale aanvallen, waardoor bedrijven hun ervaringen niet delen met collega's en concurrenten. Deze terughoudendheid verhindert collectief leren en maakt de hele sector kwetsbaarder. Door openlijk te praten over cybersecurity-ervaringen kunnen bouwbedrijven elkaar helpen beter voorbereid te zijn. Het delen van praktijkervaringen, zowel successen als mislukkingen, draagt bij aan een verhoogd bewustzijn en betere bescherming voor de gehele sector.

Drieledig beschermingsmodel
Een effectieve cybersecuritystrategie voor bouwbedrijven rust op drie pijlers:

verkennen, voorkomen en verzekeren. De eerste stap bestaat uit het grondig inventariseren van digitale risico's en het controleren van de huidige IT-beveiliging. Veel bouwbedrijven hebben deze fundamentele analyse nog niet uitgevoerd. Na de risicoanalyse volgt de preventiefase, waarin concrete maatregelen worden genomen om aanvallen te voorkomen. Dit omvat bewustwording, training van medewerkers, sterke toegangscontroles, regelmatige software-updates en betrouwbare back-upstrategieën. Tot slot vormt een adequate cyberverzekering de derde beschermingslinie, die

financiële en juridische risico's helpt beperken wanneer preventie toch faalt.

De weg vooruit
Bouwbedrijven moeten cybersecurity met dezelfde ernst en professionaliteit benaderen als fysieke veiligheid op de bouwplaats. Dit betekent dat digitale beveiliging integraal onderdeel moet worden van het bedrijfsplan, niet een bijzaak die later wel geregeld wordt.

De sector heeft de keuze: proactief investeren in cybersecurity of reactief de gevolgen van digitale aanvallen ondergaan.

"Door openlijk te praten over cybersecurity-ervaringen kunnen bouwbedrijven elkaar helpen beter voorbereid te zijn"

UNIPÉ AFBOUW B.V.

De Steiger 20 - 9321 DG Peize
T 050-5034044
info@unipe.nl

- **Systemplafonds**
- **Scheidingswanden**
- **Geluidsbeheersing**
- **Brandpreventie**

www.unipe.nl

Kwaliteit is een keuze

Bij Sandstra RVS draait alles om maatwerk. We maken hoogwaardige RVS-afwateringssystemen (zoals goten, putten en riolering) én duurzame wandbescherming (zoals stootplinten, stoothekken en stootpalen). Als betrokken partner zijn we vaak op locatie te vinden - of het nu om nieuwbouw of renovatie gaat.

Bij renovaties worden onze flexibiliteit en creativiteit vaak flink op de proef gesteld. Geen situatie is hetzelfde, en daar spelen wij graag op in met slimme, praktische oplossingen.

Maar we doen meer dan afwatering en aanrijdbeveiliging. We maken ook trappen, bordessen en andere RVS-producten die passen binnen de bouw of het productieproces. Denk bijvoorbeeld aan RVS-kasten, leidingwerk of laaddocks - allemaal afgestemd op de wensen van de klant.

Sandstra RVS verzorgt hierbij doorgaans het volledige traject: van engineering en productie tot en met installatie. Hierdoor kunnen wij de levering van hoogwaardige producten garanderen die voldoen aan geldende wet- en regelgeving én hygiënerichtlijnen.

Omdat wij maatwerk leveren, denken we actief mee over het totaalplaatje. We kijken verder dan alleen de installatie - ook gebruiksgemak, onderhoud en terugverdientijd nemen we mee in onze aanpak.

Een goed voorbeeld hiervan is ons **kantelbaar roostersysteem** voor vloer-goten. Dit systeem bespaart onze klanten aanzienlijk op reinigingstijd en -kosten en voorkomt schade aan de vloer. De roosters hoeven namelijk niet meer uit de goot te worden gehaald tijdens het reinigen. Dit bevordert de hygiëne en verlaagt de onderhoudskosten.

Onze aanrijdbeveiliging is leverbaar in diverse uitvoeringen, maar altijd hygiënisch ontworpen en extreem sterk. Onze stootpalen en stootplinten zijn volledig van RVS en gevuld met beton voor maximale stevigheid. Ook de bijbehorende bouwkundige voorzieningen - zoals het inboren van versterkingsdoken, het storten van beton en het afkitten - worden door ons verzorgd. Dit vormt de basis van onze kwaliteitsborging en biedt onze klanten rust en zekerheid met betrekking tot de uitvoering, planning en garanties.

Oftewel: of het nu gaat om afwatering, aanrijdbeveiliging of andere RVS-maatwerkoplossingen - bij Sandstra RVS combineren we vakmanschap met flexibiliteit. We denken mee, leveren kwaliteit en nemen werk uit handen. Zo maken we het verschil op de bouwplaats én voor onze klanten.

SANDSTRA
SPECIALIST IN RVS AFWATERINGSSYSTEMEN

Molenkap 13
8521 MH Sint Nicolaasga
0515-700221

DE HULSTAD